

С. Броннікова, С. Загороднюк, Н. Драгомирецька, Н. Демедишина, О. Козієвська, І. Плотницька, Л. Руїс Мендісабаль, С. Хаджираєва та ін. Більшість дослідників погоджуються, що саме сьогодні виникає потреба в удосконаленні всіх аспектів управлінської діяльності, а також у формуванні нових моделей та принципів управління.

Дослідження в галузі комунікацій належать багатьом вітчизняним та іноземним науковцям, серед них варто згадати праці В. Різуна, Г. Почепцова, А. Москаленка та інших.

Проблеми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців публічного управління та адміністрування, посадових осіб місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій, а також питання професіоналізації державної служби активно досліджувалися такими українськими науковцями як О. Воронько, Т. Гречко, Н. Довгань, С. Дубенко, В. Козловський, Т. Кошова, А. Ліпенцев, В. Малиновський, О. Мельников, М. Міненко, Л. Нестеренко, І. Нинюк, О. Пархоменко-Куцевіл, Л. Плаксієв, В. Понеділко, А. Рачинський, В. Сороко, А. Чемерис, В. Чмига.

При цьому культура професійно-комунікативного спілкування (КПКС) майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування не була предметом спеціального наукового дослідження, лише певні аспекти комунікативної складової професійної діяльності державних службовців вивчалися дослідниками, зокрема теорія комунікативної діяльності державних службовців (С. Броннікова, Г. Почепцов, Н. Драгомирецька та ін.), аспекти культури мовлення та мовленнєвого етикету в державній службі (І. Плотницька, Т. Недашківська, О. Козієвська), етика ділового спілкування (Т. Чмут, Г. Чайка, М. Лукашевич, І. Осечинська), професійно-мовленнєва комунікація (С. Хаджираєва), управлінське спілкування (С. Загороднюк), комунікативна компетентність (Н. Демедишина), граматики текстів державного управління, сучасний стан функціонування української мови в державному управлінні (І. Плотницька, С. Броннікова, Н. Черненко та ін.), лінгвістичні проблеми національних меншин і мовна політика держави (Т. Ковальова, В. Лесин, І. Лопушинський та ін.), мовні засоби конструювання іміджу державного службовця (М. Нинюк, С. Серьогін та ін.), проблеми професійного навчання державних службовців іншомовній комунікації (В. Шур, П. Редін та ін.). Проблема педагогічних умов формування і розвитку культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців різних галузей є досить актуальною, тому постійно є предметом наукових досліджень.

Слід зазначити, що незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблема педагогічних умов формування та розвитку культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування залишилася поза увагою і потребує нового підходу до теоретичного узагальнення.

Викладене свідчить, що проблема формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки не була предметом окремого комплексного дослідження і є дуже актуальною та важливою для ефективної роботи органів державного управління та створює підстави для наукового дослідження. Це і

зумовило вибір теми й актуальність дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. (протокол № 6 від 29 жовтня 2015 року).

Наукове дослідження здійснювалось також відповідно до Комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України у рамках науково-дослідної роботи за темами: «Підвищення управлінської мовної культури» (державний реєстраційний номер 0107U005908); «Створення системи тестування з ділової української мови для державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» (державний реєстраційний номер 0108U002026); «Розвиток комунікативних здібностей державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» (державний реєстраційний номер 0109U003010); «Наукове спілкування у сфері державного управління: особливості та проблеми» (державний реєстраційний номер 0110U002469); Автор як науковий співробітник брала участь у роботі над зазначеними науковими темами протягом 2007-2020 років.

Мета дослідження полягає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки.
2. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти культури та визначити критерії, показники та рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування.
3. Розробити організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки.
4. Виявити, теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення й систематизація наукової, навчально-методичної літератури, а також нормативної документації для обґрунтування категоріального апарату дослідження, визначення сутності, структури і функцій культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного

український досвід» (Київ, 2008), «Демократичне врядування у контексті глобальних викликів та кризових ситуацій» (Львів, 2009), «Демократичне врядування: наука, освіта, практика» (Київ, 2009), «Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи» (Київ, 2017), «Україна-Німеччина: Горизонти освіти і культури» (Київ, 2017); *всеукраїнських науково-практичних конференцій*: «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2017), «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2018), «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики, і перспективи» (Глухів, 2018), «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології» (Київ, 2019), «Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи» (Харків, 2021), «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах» (Київ, 2022).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації викладено у 39 наукових працях, із яких 6 одноосібних статей у вітчизняних фахових виданнях, 2 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 15 тез доповідей на міжнародних науково-практичних і Всеукраїнських науково-методичних конференціях. Також науковець є співавтором 2 науково-методичних посібників, в яких власні дослідження були присвячені вивченню сучасного публічного мовлення, та 13 методичних рекомендацій, у яких авторськими є розділи щодо навчальних програм майбутніх управлінців персоналу.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (277 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок, з яких 187 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і концепцію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення; подано відомості про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації автора, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки як педагогічна проблема»** проаналізовано сутність поняття «культура професійно-комунікативного спілкування» у наукових дослідженнях; розкрито комунікативний аспект професійної діяльності фахівців публічного управління та адміністрування; досліджено структурні компоненти культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування.

Поняття «культура» розглядається як система цінностей, зразків та норм поведінки, що виникають внаслідок взаємодії із світом. Аналіз наукової літератури засвідчив, що феномен «культура» досліджувався найбільшою мірою у

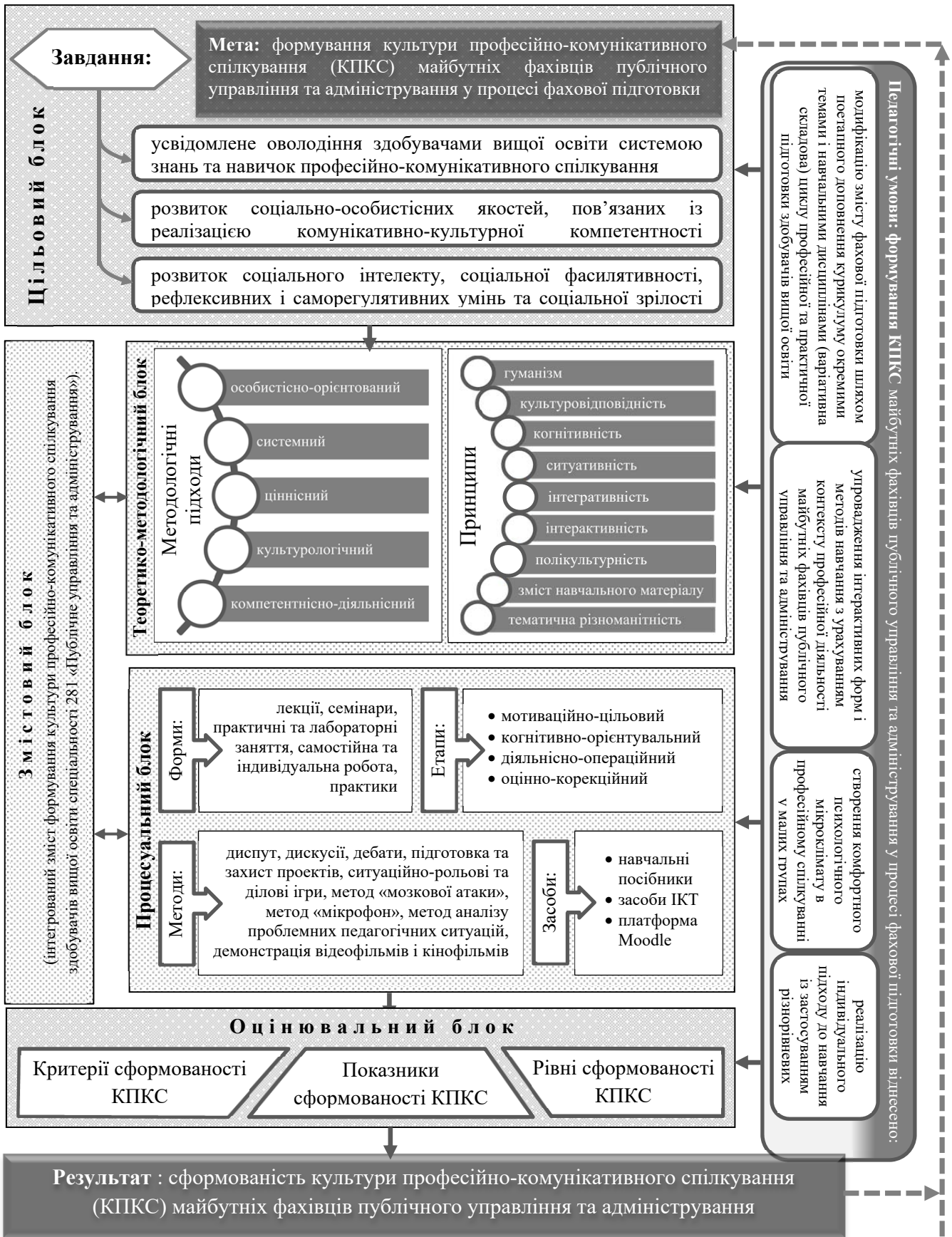

Рис. 1. Організаційно-педагогічна модель формування культури професійно-комунікативного спілкування (КПКС) майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки

У третьому розділі дисертації «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки» подано методiku педагогічного експерименту; визначено критерії, показники та рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування; подано експериментальні дані та проаналізовано результати педагогічного експерименту.

У розділі охарактеризовано критерії сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-саморегулятивний), показники і рівні (високий, середній та низький).

Високий рівень сформованості КПКС майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування характеризується тим, що здобувачі глибоко усвідомлюють необхідність високого рівня КПКС для здійснення їх майбутньої професійної діяльності, прагнуть до оволодіння якомога більшим обсягом знань щодо комунікативних процесів у галузі публічного управління та адміністрування; у навчанні виявляють наполегливість, самостійність, ініціативність; їх мовлення відповідає нормативним лексичним і граматичним правилам; вони будують усні та писемні висловлювання логічно, точно та відповідно до створеної комунікативної ситуації.

Для визначення рівнів сформованості КПКС здобувачів, майбутніх управлінців, був використаний такий діагностичний інструментарій: психологічні діагностичні методики і тести; анкети, анкети спостереження, опитувальники; діагностичні контрольні роботи; матеріали для експертного оцінювання.

З метою встановлення стану формування культури професійно-комунікативного спілкування у процесі фахової підготовки було проведено анкетування, в якому брали участь 168 здобувачів з Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Київського Міжнародного університеті, Прикарпатському Національному університеті імені Василя Стефаника.

Опитування показало що, більшість респондентів (понад 83%) не розрізняли або ототожнювали КПКС зі знаннями у галузі культури, як то: «комунікативна культура», «соціокультурну комунікація», «мовна культура», «професійна комунікація», «професійне спілкування», «професійну компетентість фахівців публічного управління» (86,3%), або ототожнювали її зі знаннями у галузі культури і таким чином не розуміли значущість якості КПКС; більшість опитаних здобувачів (86,9%) не змогли надати чіткого визначення поняття «культури професійно-комунікативного спілкування», дали неправильне тлумачення або взагалі не відповіли (13,1%) респондентів.

З метою перевірки ефективності виявлених і обґрунтованих педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки було проведено формувальний етап педагогічного експерименту, в якому було виділено

експериментальну групу ЕК (n=72) та контрольну групу КГ (n=96).

Аналіз отриманих даних сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів контрольної та експериментальної груп показав, що в ЕК та КГ відбулися зміни після проведення формувального етапу педагогічного експерименту. У ЕК збільшилась кількість здобувачів з високим рівнем з 9,72% до 18,75%, з середнім рівнем – з 47,57% до 59,72%, та, відповідно, зменшилася кількість здобувачів з низьким рівнем з 42,71% до 21,53%. У КГ зафіксовано незначні зміни у кількості здобувачів, які мають високий і середній рівні сформованості культури професійно-комунікативного спілкування: з 6,25% до 9,90%; з 42,71% до 48,44% відповідно. У КГ зменшилась кількість здобувачів з низьким рівнем сформованості культури професійно-комунікативного спілкування з 51,04% до 41,15% (рис. 1).

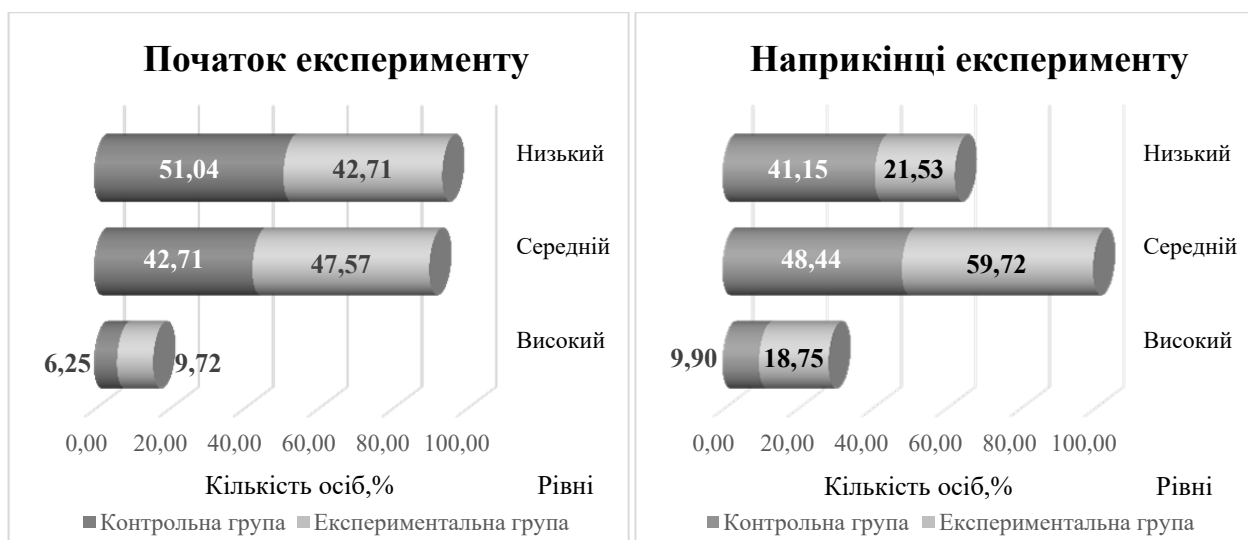

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості культури професійно-комунікативного спілкування здобувачів контрольної та експериментальної груп (%)

Проведений педагогічний експеримент засвідчив ефективність виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі фахової підготовки.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретичного пошуку та експериментальної роботи надало можливість сформулювати такі висновки:

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки. Аналіз наукових джерел свідчить про підвищення інтересу до комунікативної діяльності фахівців у галузі публічного управління та адміністрування. Підготовка високваліфікованих фахівців

міжнародною участю: у 3 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. 29 травня 2009 р. Київ. Т.3. С. 44-45.

11. **Малик Ю. І.** Комунікативні знання та вміння як необхідний компонент сучасного професіоналізму управління. *Демократичне врядування в контексті глобальних викликів та кризових ситуацій: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю* у 2 ч. 3 квітня 2009 р., м. Львів Ч.2. С.503-506.

12. **Малик Ю. І.** Формування комунікативних знань та вмінь у процесі професійної підготовки фахівців публічного управління та адміністрування. *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи: матеріали міжнародної науково-методичної конференції*. 30-31 жовтня 2017 р., Київ. С. 49-50

13. **Малик Ю. І.** Використання інтерактивних технологій як реалізація комунікативно спрямованого навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»*. 17 травня 2017 р., Київ. С. 35-38. [Електронний ресурс]. URL: <https://nuft.edu.ua/naukova-diyalnist/naukovi-konferencii/arkxiv-materialiv-naukovykh-konferencii>

14. **Малик Ю. І.** Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування у процесі професійної підготовки фахівців публічного управління та адміністрування. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна-Німеччина: Горизонти освіти і культури»*, 23-24 листопада 2017 р., Київ. С. 127-128.

15. **Малик Ю. І.** Комунікативна спрямованість вивчення гуманітарних дисциплін майбутніми фахівцями публічного управління та адміністрування у вищих навчальних закладах. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасна іншомовна освіта України та зарубіжжя: стан, виклики, і перспективи»*, 24-25 жовтня 2018 р., Суми. С. 31-33.

16. **Maluk Y.** Role-playing in foreign language lessons as a means of communicative culture formation for future specialists in the field of management (Рольова гра на заняття з іноземної мови як засіб формування комунікативної культури майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування). *Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»*, 16 травня 2018 р., Київ. С. 41-43. [Електронний ресурс]. URL: <https://drive.google.com/file/d/1wqXsKnavnsB0IG4i-LpOGftBpPRcXgjKR/view>

17. **Малик Ю. І.** Професійна підготовка фахівців публічного управління та адміністрування у закладах вищої освіти. *Матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю «Навчання публічних службовців: новітні тенденції та технології»*, 31 жовтня – 1 листопада 2019 р., Київ. С. 91-93

18. **Малик Ю. І.** Роль вивчення іноземної мови у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах»* 16 травня 2019 р. Київ. С. 31-32. [Електронний ресурс] URL: <https://drive.google.com/file/d/1BdhsM7fG5B6SLD-vf7Lw9ZuzVUCRBInZ/>

підготовки 076 «Управління персоналом» денної форми навчання (на електронних носіях). Київ: НУХТ, 2018. 61 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>

28. Шапран Л.Ю., Никитенко О.В., **Малик Ю.І.** Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (англійська мова). [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2020. 106 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

29. Божок Н.О., **Малик Ю.І.**, Бебко С.В. Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (англійська мова): [Електронний ресурс] Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів I курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент персоналу» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2020. 102 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

30. Божок Н.О., **Малик Ю.І.** Ділова англійська мова: [Електронний ресурс]. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» III курсу та I курсу спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» для заочної та скороченої форм навчання Київ: НУХТ, 2020. 108 с. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/6441>.

31. Божок Н.О., **Малик Ю.І.** Ділова англійська мова 2: [Електронний ресурс]: методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальностей: 051 «Економіка» освітньо-професійних програм «Економіка підприємства», «Економіка та правове забезпечення», 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит», 073 «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент», «Менеджмент персоналу», 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» III курсу заочної та I курсу заочної скороченої форм навчання. Київ: НУХТ, 2022. 114 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409936>.

32. **Малик І.Ю.**, Божок Н. О. Ділова англійська мова 2 [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольної робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» III курсу заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2022. 111 с. URL: <https://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409935>.

33. **Малик Ю.І.** Англійська мова для спеціальних цілей: [Електронний ресурс]: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни та виконання контрольних робіт для здобувачів IV курсу освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент персоналу» заочної форми навчання. Київ: НУХТ, 2022. 96 с. URL: <http://elibrary.nuft.edu.ua/library/DocDownloadForm?docid=409514>.

АНОТАЦІЯ

Малик Ю. І. Формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Український державний університет Імені Михайла Драгоманова, Київ, 2024.

Дисертація присвячена дослідженню проблеми підвищення рівня сформованості культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

У роботі досліджено проблему формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців з публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування в процесі фахової підготовки (модифікація змісту фахової підготовки шляхом поетапного доповнення курикулуму окремими темами і навчальними дисциплінами (варіативна складова) циклу професійної та практичної підготовки здобувачів вищої освіти; упровадження інтерактивних форм і методів навчання з урахуванням контексту професійної діяльності майбутніх фахівців публічного управління та адміністрування; створення комфортного психологічного мікроклімату в професійному спілкуванні фахівців публічного управління та адміністрування у малих групах; реалізацію індивідуального підходу до навчання із застосуванням різнорівневих завдань).

Розроблено організаційно-педагогічну модель формування культури професійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців публічного управління і адміністрування у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: формування, культура, професійно-комунікативне спілкування, майбутні фахівці публічного управління і адміністрування, фахова підготовка.

ABSTRACT

Malyk Y. I. Formation of the culture of professional communication of future specialists in public administration in the process of professional training. Qualifying scientific work as a manuscript.

The dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education, Kyiv, 2024.

The dissertation is devoted to the study of the problem of increasing the level of formation of the culture of professional communication of future specialists in public administration and management in the process of professional training.

